

5.3 Tapte garn på norskekysten

Dag M. Furevik

Garndrift langs norskekysten har lange tradisjoner. Bunn garn har vært brukt langs store deler av kysten i fiske etter ulike fiskearter.

Tidligere var materialet i garnene naturprodukter som f.eks. bomull, som er nedbrytbart over tid. Etter hvert ble mer og mer av garnene produsert i syntetisk materiale, og nå benyttes det utelukkende garn hvor alt materiale er syntetisk. Dette kan føre til meget lang nedbrytningstid i forhold til for eksempel bomull. Også flyteelementene på garnene har gjennomgått en stor utvikling. Glasskuler som flyteelement er nå byttet ut med flåtelne som har innlagt flyteelement eller flyteringer i plast. Fra tid til annen mistes det garn av forskjellige årsaker. Ofte søker fiskerne selv opp garnene de har mistet. Men, på dypt vann, og ofte med vanskelige strøm- og bunnforhold, kan de få problemer. Det medfører

Hovedårsakene til garntap:

- ✓ **Redskapskollisjoner**
Trålernes adgang til å fiske i noen av de mest intensive garnfelt er regulert i forskrift om trålfrie soner og fleksible områder i henhold til saltvannsloven. På områder som ikke er atskilt, eller til tider på året hvor ulike redskapsformer ikke er atskilt, øker faren for redskapskollisjoner.
- ✓ **Bunnens beskaffenhet**
I områder med dårlige bunnforhold øker risikoen for skade eller tap av bruk.
- ✓ **Sterke strømforhold**
Sterk strøm kan føre vakene under vann slik at blåsene får redusert oppdrift.
- ✓ **Vakene kuttes**
Vakene kan kuttes av andre fartøy. I områder med tidvis sterk strøm brukes en rekke vak på samme iletau. Under rolige strømforhold vil vakene ligge å flyte på rekke og ligger dermed utsatt til for skipstrafikken. Vakene kan da bli hengende fast på bulbbaug eller kuttes i propellen.

Figur 5.3.1 Gjenfunnet garn på vei inn trålslippen. Retrieved gillnet.

at garnbruk kan bli stående på bunnen. For å få opp garn som blir stående igjen har det i offentlig regi årlig vært foretatt en garnoppydning.

✓ Seismisk aktivitet

I de senere år har en fått rapporter om flere garntap som skyldes seismikk-fartøy som kutter ilene med kablene sine.

Garnoppydning

Garnoppydningen har siden 1990 vært gjennomført i regi av Fiskeridirektoratet med Kontoret for fiskeforsøk og veiledningstjeneste som prosjektansvarlig. Da opprensingen startet i årene 1980-1981 var det FTFI (Fiskeriteknologisk forskningsinstitutt) som hadde prosjektet. Fra 1982 til 1989 var det Fiskerisjefene i Nordland og Troms som var ansvarlige. Resultatene fra disse opprydningsprosjektene har ført til at det er tatt opp tusenvis av tapte garn fra de tradisjonelle garnfeltene.

Tabell 5.3.1 viser hvor mye garn som er tatt opp hvert år. Det er ikke alle årene en har vært både i Nord-Norge og Midt-Norge, og de første årene var innsatsen konsentrert til områder utenfor Andøya og Senja. Senere ble aktiviteten utvidet til også å omfatte områdene utenfor Møre og Romsdal, og spesielt Storegga.

Tabell 5.3.1 Antall garn gjenfunnet per år.
Number of retrieved gillnets per year.

Årstall	Nordland, Troms og Finnmark	Møre og Romsdal
1997	487	185
1996	543	----*
1995	305	396
1994	149	510
1993	503	130
1992	731	449
1991	198	119
1990	----*	273
1989	168	----*
1988	153	----*
1987	106	----*
1986	438	----*
1985	280	----*
1984	401	----*
1983	225	----*
Sum	4697	2062

----* det har ikke vært opprydning i området dette året.

En ser at garnmengdene som er tatt varierer mye, og det skyldes flere forhold. Sokningen er avhengig av bra vær, ellers kan garnlenkene lett slites på vei opp. Innmeldingen av tapte garn kan ha vært dårlig slik at søkingen blir mer tilfeldig. I perioder har det vært vanskelig å sokne i enkelte områder pga. stor bruksmengde. Garnopprydningen har i de senere årene vært utført med en leid tråler (figur 5.3.2). Selve sokneapparatet er blitt utviklet over tid og figur 5.3.3 viser det som er i bruk nå. Figur 5.3.1 viser et gjenfunnet garn som kommer inn trålslippen.

Når en kjenner posisjonene til garnbrukene, er det som regel relativt enkelt å sokne dem opp. Det kan være vanskelig på sterkt kupert bunn, men størst problem er det å finne garnbrukene, eller rester av disse, når trålerne har vært borti bruket. På den andre siden vil slike garn ha en svært liten fangstevne i forhold til garn som er mistet på andre måter.

Innrapporteringen av garntap har vært variabel, men i de siste par år har en oppsøkt de mest aktuelle stedene, og foretatt en omfattende intervjuerunde av fiskere. Det har medført at søkingen har blitt mye mer målrettet og effektiv.

Hvilke fiskeslag er mest utsatt?

Studier av gjenfundne garn viser at blåkveite sannsynligvis er den fisken som er mest utsatt for garn som blir stående på bunnen. Fra tidligere er det blitt registrert

mye fersk eller levende blåkveite i garn som er to og tre år gamle. Undersøkelser som Havforskningsinstituttet har gjort av utsatte eksperimentelle garnlenker på Storegga, viser at fangstevnen reduseres til ca. 20 % etter 45-60 døgnns ståtid i forhold til nysatte garn.

Det tas også fangster av artene lange, blålange, brosme, uer og av og til sei i tapte garn. Særlig tidligere ble det tatt opp en del torskegarn i områdene utenfor Andøya og Senja. Disse blir tatt opp om sommeren, og inneholder da stort sett fangster av noe uer. Hadde sokningen foregått om vinteren, må en regne med at garnene kunne ha inneholdt en del torsk.

Hvor stort er problemet?

I flere år etter at garnopprydningen begynte fikk en opp en del gamle garn. Dette har avtatt, og de siste årene er det stort sett nye garn og garn som for det meste er mistet samme året som er soknet opp. Det kan tyde på at slik situasjonen er nå, med de årlige garnopprydningene, holder en muligens det samlede garntap under kontroll, slik at det ikke skjer en akkumulering av tapte garn over tid. Det kan nok stå noen garn eller rester av garn her og der, med forskjellig alder og beskaffenhet som kan ha en viss fangstevne. Dette er isolert sett uheldig.

Hva kan gjøres for å redusere problemet?

Løsningen fremover er å fortsette med intervju av fiskere og garnopprydning, slik at nye garn som

Figur 5.3.2
Typisk tråler, innleid for garnrydding.
*A typical trawler, hired for retrieving
lost gillnets.*

Figur: 5.3.3 Sokneapparat for garnrydding.
The device applied for retrieving gillnets.

mistes vil bli soknet opp, og at en eventuelt også kan finne enkelte gamle garn.

Andre tiltak som kan redusere garntap er å atskille garn- og trålfelt for å unngå brukskollisjoner, samt at skipstrafikken bør ledes utenfor de viktigste garn-

områdene. Videre bør det også vurderes krav til dimensjoner på dregger og iler. Det kan tenkes enkelt akustisk utstyr på garnene som kan lette gjenfinningen. Det kan også tenkes å produsere deler av garnet i et biologisk nedbrytbart materiale, slik at f.eks. garnbussen etter en gitt tid vil løsne.